

PO NOVEM?

Od 24. novembra do 1. decembra 1989 je potekal v Leipzigu 32. mednarodni teden dokumentarnih, kratkih in televizijskih filmov pod že ustaljenim geslom: filmi sveta za mir na svetu. Glede na dokumentarni značaj tradicionalnega leipziškega festivala so letošnji prireditvi dajale ton dinamične družbene spremembe v Nemški demokratični republiki, ki seveda niso mogle mimo te ugledne filmske manifestacije, a obenem niso bolj celovito vplivale na včasih konzervativni programski koncept. Zato je bil letošnji festival svojevrsten hibrid starega koncepta in družbenih sprememb, ki so v teku in ki so bolj ošvrknile kot dejansko vplivale na prireditve. S 600 prijavljenimi deli, dobri dve tretjini filmskih in ena tretjina video, od tega je bilo v uradnem programu predvajanih 53 filmov, v video delavnici pa 81 video stvaritev, kar je v seštevku programov petih sekcij zneslo kar okrog 8500 minut programa, se leipziški festival zaenkrat še kar trdno drži ob krakowskem in oberhausenskem. Nedvomno sodijo ti trije festivali dokumentarnih in kratkih filmov trenutno med vodilne.

Z vidika filmske tehnologije je presentljivo, kako se je osrednji vzhodnonemški filmski festival z delom svojega programa hitro vključil v video dogajanja, čeprav je Nemška demokratična republika tozadevno bila do letošnjih jesenskih sprememb dokaj konzervativna. Samo meji z Zvezno republiko Nemčijo in berlinski enklavi gre zasluga za neuradni razvoj videa v NDR. Uvoz kaset, rekorderjev, opreme za video dejavnost je bil strogo nadzorovan, po zasebnih kanalih celo prepovedan in strogi, čeprav vljudni in taktini cariniki, so do nedavnega na meji spraševali po video kasetah in tujih časopisih bolj kot po zlatu ali mamilih, ki jih sploh niso zanimala. Sedaj je seveda povsem drugače. Vse kar je bilo doslej strogo družbeno nadzorovano in usmerjeno, se je sprostito.

Poklicnega cineasta presenečajo povsem novi filmi iz Nemške demokratične republike, ki so realizirani v črno-beli tehniki. Pri tem sem se spomnil nekaterih slovenskih filmov, ki so jih želeli avtorji delati črno-belo, a so se soočili z vrsto povsem tehničnih težav, kajti filmski laboratoriji pri nas redko razvijajo črno-beli negativ in še kadar ga, gre pretežno za arhivske materiale. V Leipzigu novih filmov z letnico 1989 v črno-beli tehniki ni bilo malo. Res pa je, da so prihajali predvsem iz socialističnih držav.

Pozoren gledalec je opazil, da klasični kratki dokumentarni film izginja. Prevladovali so daljši dokumentarni filmi, ki so ustrezali televizijskim programskim potrebam ali pa redkim študijskim kinematografom, ki v posameznih državah še kažejo dokumentarne ilme. Precej je bilo celovečernih dokumentarnih filmov iz ZDA, Zvezne republike Nemčije, Sovjetske zveze, Argentine, Nemške demokratične republike, Brazilije, Francije in dr.

Za razliko od preteklih let je bilo letos zanimanje za leipziški festival večje, nedvomno tudi zato, ker je bil Leipzig že sam po sebi

kraj burnih dogodkov, demonstracij, skratka — tam se je nekaj dogajalo. Predvsem je bilo več televizijskih predstavnikov in ekip kot prejšnja leta, kar se je poznalo zlasti v nemškem prostoru na obeh straneh mednemške meje. Svoje ekipe sta imeli tako prva kot druga nemška televizija (ZRN) in seveda domača TV NDR.

Udeležba avtorjev in poročevalcev je bila dokaj reprezentančna, seznam gostov je navajal imena z vseh petih kontinentov, ob filmih so bili tu tudi predstavniki japonske, Avstralije, Južne, Srednje in Severne Amerike, raznih afriških dežel . . . Jugoslavijo je zastopala številka 1: en film v tekmovalnem sporedu, en film v informativni sekciji in en sam predstavnik. Je že prav, da želimo stopiti v Evropo, a Evropa na kulturnem področju so tudi Krakov in Leipzig, Tampere in Oberhausen, Moskva in Berlin . . . Zdi se kot bi se za nas Evropa končala pri nakupih v Trstu in Celovcu.

Oba jugoslovanska filma, tako tisti v informativni kot drugi v tekmovalni sekciji, sta bila animirana mini filma v trajanju po 2 minuti. Posnela ju je FRZ Beograd. Film Snežane Nacevske Dan, ko je bil rojen socializmu, je navdušil gledalce v dvorani in kupce, ki so takoj naslednjega dne sprožili intenzivno iskanje producenta ali avtorjev, s katerimi bi se lahko dogovorili o nakupu. Kupci so bili, prodajalca ni bilo. A vseeno je bilo sklenjenih nekaj aranžmajev, ki utegnejo producentu odpreti vrata za nadaljnje delo in plasma filmov.

Kljub dejstvu, da je bil letošnji leipziški festival bolj odprto do kritičnih tem, tudi tistih iz drugih držav, je bil v ospredju zanimanja gledalcev in medijev otvoritveni film gostiteljev Leipzig jeseni. Pravzaprav ne bi mogli reči, da gre za zaključen film, saj je bil tako v napovedi kot v napisih predstavljen kot material za bodoči film. Gre za skupinsko delo večih avtorjev, ki so snemali demonstracije v Leipzigu in dokumentarno gradivo kasneje opremili s komentarji udeležencev demonstracij: občanov, ki so bili zaprti in so pričali o ravnanju policije, političnih aktivistov, ki so vsak s svojega zornega kota ocenjevali dogodke, mladih policistov, ki so morali intervenirati, čeprav se jim je to upiralo in njihovih nadrejenih, ki so razlagali in opravičevali svoja dejanja, ki pač temeljijo na nekih predpisih in navodilih. Kakšno podobo bo dobil ta film, ko bo nekoč dokončan, je težko reči, v dvorani je gledalce prevzela njegova avtentičnost, neposrednost, aktualnost in kljub temu, da gre po besedah avtorjev le za material, je že vse prikazano samo po sebi bilo dovolj zgovoren dokument, ki ni potreboval komentarja. Morda bi bilo najbolj prav, da film ostane tak kot je. Svoje mu bo dodala ali odvzela sama zgodovina.

Tovrstni novi filmi Nemške demokratične republike, bilo jih je več v filmski tehniki in na videu, so znak novih sapic festivala. Novo je tudi to, da je prvič v zgodovini Leipziga mednarodni žiriji predsedoval tujec, francoski režiser Jean-Daniel Simon. Očitno pa so se določenih starih usmeritev držali in prvi

vrsti sami predlagatelji filmov kot tudi selektorji, to so izključno vzhodni Nemci, ki so v program vključili vrsto tradicionalnih del z že znanimi in arheološkimi antifašističnimi, osvobodilnimi, miroljubnimi, marksističnimi sporočili, ki jih dobro poznamo iz preteklih desetletij. Ameriški židovski loby poljskega rodu je prikazal celovečerni dokumentarni film Ghetto v Lodzu v režiji Kathryn Taverna in Alana Adelsona, že videno pred leti v poljskih filmih. Zahodni Nemci so ob vrsti drugih filmov nastopili s Sledovi očetov, film o sinu, ki gre po sledi očeta-vojaka Hitlerjevega Wehrmachta po Sovjetski zvezi. Deja vu! Američani so v tematiko druge svetovne vojne posegli s svojevrstnim rekordom: najdaljšim filmom na festivalu, štiri in pol ure trajajočim Hotelom Terminus, režiserja Marcela Ophülsa, ki predstavlja dokumentarna pričevanja v lyonskem krvniku Klausu Barbieju. Sploh so bili Američani prisotni z vrsto del, med katerimi je pritegnil pozornost Roger in jaz režiserja Michaela Moorea, film o brezposelnem delavcu, ki nikakor ne more priti do šefa koncerna, kjer je delal, da bi mu razložil, kako je, če General Motors odpusti 30.000 delavcev, potem ko je razlagal, da je uspeh v teamskem delu. Zanimiv, vendar predolg film. Zdi se kot da bi filmi iz Sovjetske zveze, Poljske, Češke, Nemške demokratične republike vnašali v spored več svežine kot so jo prispevale nekatere tradicionalne kinematografije. Je pa Leipzig zanimiv še po eni značilnosti — to je nedvomno prireditelj, ki v srednjeevropski prostor prinaša veliko cineastičnih novitet iz Srednje in Južne Amerike, Afrike, zlasti iz njenega južnega dela, Azije, skratka iz dežel, katerih dela redkeje srečujemo in jih manj poznamo. Ta element svoje programske politike je Leipzig ohranil tudi v letošnjem letu.

MILAN LJUBIČ

